

**НАУКОВИЙ ВІСНИК
МИКОЛАЇВСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ
імені В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО**

СЕРІЯ: БІОЛОГІЧНІ НАУКИ

ВИПУСК 24, № 4 (2)

БІОЛОГІЧНІ НАУКИ

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

РОЖКОВ І.М., д.б.н. – головний редактор
(Миколаїв, МДУ);
ЦЕБРЖИНСЬКИЙ О.І., д.б.н. – заступник
головного редактора (Миколаїв, МДУ);
ХОДОСОВЦЕВ О.Є., д.б.н. (Миколаїв, МДУ);
ТОМІЛНІЙ Ю.А., д.б.н. (Миколаїв, МДУ);
БОЙКО М.Ф., д.б.н. (Херсон, ХДУ);
ХИЛЬКО Ю.К., д.м.н. (Миколаїв, МДУ).

РЕДАКЦІЙНА РАДА:

МАКАРЕНКО М.В., д.б.н. (Київ);
МАКАРЕНКО О.М., д.м.н. (Київ);
ЛІЗОГУБ В.С., д.б.н. (Черкаси);
КОРОБЕЙНИКОВ Г.В., д.б.н. (Київ);
ГОРДІЄНКО В.М., д.м.н. (Київ);
БОЙКО Є. Р., д.м.н. (Архангельськ, Росія).

**НАУКОВИЙ ВІСНИК МИКОЛАЇВСЬКОГО
ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ім. В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО
СЕРІЯ: БІОЛОГІЧНІ НАУКИ**

ЗАСНОВНИК:

Вищий державний навчальний заклад України
«Миколаївський державний університет
ім. В.О. Сухомлинського»

Порядковий номер випуску і дата його виходу в
світ: випуск 24, № 4 (2) від 9.12.2009 р.
Адреса редакції: 54030, Миколаїв,
вул. Нікольська 24,
МДУ ім. В.О. Сухомлинського,
кафедра теорії і методики фізичного виховання
та здоров'я людини

Свідоцтво про Державну реєстрацію:

КВ №8108 від 6.11.2003 року

Відповідальний за випуск: Гетманцев С.В.

Технічний секретар: Сурова Л.М.

Комп'ютерна верстка: Наконечний І.В.

Художнє оформлення і тиражування:

Наконечний І.В.

Секретар інформаційної служби журналу :

Сурова Л.М.

м. Миколаїв, тел. (0512) 37-88-06; 37-88-03

@ 2009, МДУ (м. Миколаїв)

Підписано до друку: 24.11.2009.

Тираж: 300 примірників

**НАУКОВИЙ ВІСНИК
МИКОЛАЇВСЬКОГО
ДЕРЖАВНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ
ім. В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО**

Серія: «Біологічні науки»

**Український науково-практичний журнал
засновано у 2007 році**

**ЖУРНАЛ
виходить 2 рази на рік**

ВИПУСК 24, № 4 (2)

Рекомендовано до друку Вченою радою
Миколаївського державного університету,
Протокол № 4 від 24.11.2009.

БІОЛОГІЧНІ НАУКИ

Левашов М.И.

ПРИМЕНЕНИЕ ИСКУССТВЕННЫХ ДЫХАТЕЛЬНЫХ ГАЗОВЫХ СМЕСЕЙ ДЛЯ ВОССТАНОВЛЕНИЯ И ПОВЫШЕНИЯ РАБОТОСПОСОБНОСТИ СПОРТСМЕНОВ 83

Лелека В. М., Кудрявцев С.Д.

НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АКТИ, ЯК ГАРАНТ БЕЗПЕКИ ЗАНЯТЬ З ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ В ГАЛУЗІ ОСВІТИ..... 88

Мельниченко Е.В., Тарабрина Н.Ю., Приемко С.С., Беликов В.И., Пархоменко А.И.,

Носов Ю.А., Коновальчук В.Н.

МИОРЕФЛЕКТОРНАЯ КОРРЕКЦИЯ ВЕСТИБУЛО-РЕСПИРАТОРНЫХ РЕАКЦИЙ У СПОРТСМЕНОВ..... 92

Панченко І.І., Главатий С.М., Демидова І.В., Шалар О.Г.

ОЦІНКА ТА КОРЕКЦІЯ ПСИХОФІЗИЧНОГО СТАНУ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ, ВІДНЕСЕНИХ ДО СПЕЦІАЛЬНОЇ МЕДИЧНОЇ ГРУПИ..... 97

Первов Г.А.

МЕДАЛІ МИКОЛАЇВСЬКИХ СПОРТСМЕНІВ-ІНВАЛІДІВ..... 100

Первов Г.А.

НА ОЛІМПІАДІ У ПЕКІНІ..... 104

Садовський О.В., Кісельов А.Ф., Гінкул В.М., Рожков І.М.

СПОРТИВНА МИКОЛАЇЩИНА: ВИТОКИ, РОЗВИТОК, ДОСЯГНЕННЯ ДО 220-РІЧЧЯ МИКОЛАЄВА (1789-2009 РР.)..... 106

Саказли Ф.І., Первов Г.А.

ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА ЯК ФАКТОР ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ..... 11

Севериновська О.В., Севериновська А.Л.

СЕРЦЕВИЙ РИТМ У ДІТЕЙ РІЗНИХ ВІКОВИХ ГРУП ПРИ КОРОТКОЧАСНОМУ СТАТИЧНОМУ ТА ДИНАМІЧНОМУ НАВАНТАЖЕННІ..... 11

Сергієнко Ю.П., Андреев А.М.

ФІЗИЧНИЙ СТАН КУРСАНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ СИЛОВИХ СТРУКТУР..... 11

Тахтарова И.К., Захарова А.А.

ВАЛЕОЛОГИЧЕСКОЕ ОБРАЗОВАНИЕ УЧИТЕЛЯ И ГОТОВНОСТЬ ЕГО К ЗДОРОВЬЕСБЕРЕГАЮЩЕЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ..... 1

Тимошенко О.В., Рожков І.М.

ФУНКЦІОНАЛЬНІ ЗМІНИ СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС М'ЯЗОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ІГРОВИХ ВИДАХ СПОРТУ..... 1

Хохлова Л.А., Главатий С.М., Демидова І.В.

ОСОБЛИВОСТІ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ УЧНІВ З ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ У СЕРЕДНІЙ ЗАГАЛЬНООСВІТНІЙ ШКОЛІ.....

Чернозуб А.А.

ОПТИМІЗАЦІЯ ТРЕНУВАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ В АТЛЕТИЗМІ ЧЕРЕЗ ВАРІАТИВНІСТЬ КОМПОНЕНТІВ НАВАНТАЖЕНЬ.....

Шмалей С.В., Бондар Ю.В.

ОЦІНКА ВИТРИВАЛОСТІ СЕРЦЕВО-СУДИННОЇ СИСТЕМИ ГЛУХИХ ПІДЛІТКІВ

УДК 371.134

НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АКТИ, ЯК ГАРАНТ БЕЗПЕКИ ЗАНЯТЬ З ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ В ГАЛУЗІ ОСВІТИ

Лелека В. М., Кудрявцев С.Д.

Миколаївський державний університет ім. В. О. Сухомлинського

Постановка проблеми. Протягом останнього десятиріччя в Україні склалася тривожна ситуація: різко погіршилось здоров'я і фізична підготовленість учнівської і студентської молоді. Це насамперед пов'язано з кризою в національній системі фізичного виховання населення, яка не відповідає сучасним вимогам і міжнародним стандартам фізичного стану людини [4].

В системі навчально-виховного процесу під час організації проведення занять з фізичної культури і спорту (на уроках, у гуртках фізичної культури, спортивних секціях, групах загальної фізичної підготовки) у навчальних закладах системи освіти України, незалежно від форм власності, простежується безвідповідальність, недбалість, халатне відношення, незнання державних законодавчих актів, інструкцій та законів в галузі фізичної культури, яке приводить до травм, тілесних пошкоджень та летальних випадків студентської та учнівської молоді.

На сьогоднішній час в Україні прийнята система законодавчих та підзаконних актів, що регламентують потенційно-небезпечний вплив на життя та здоров'я працівника (учня) небезпечних та шкідливих факторів при виконанні ними обов'язків в процесі праці або навчання.

Далі розглянемо деякі основні елементи цієї системи, що мають безпосереднє відношення до проведення занять з фізичної культури в системі освіти.

Слід відмітити, що вказана вище система законодавчих актів має досить складну структуру в плані визначення меж її дії. Деякі з цих законодавчих актів (законів) мають силу на всій території України, в той же час інші підзаконні акти мають регіональний, місцевий, виробничий характер тощо.

В 1992 році Верховна Рада прийняла Закон України «Про охорону праці» [1], згідно до якого охорона праці - це система правових, соціально-економічних, організаційно-технічних, санітарно-гігієнічних і лікувально-профілактичних заходів та засобів, спрямованих на збереження життя, здоров'я і працездатності людини у процесі трудової діяльності.

Закон України «Про освіту» [2] встановлює, що забезпечення безпечних і нешкідливих умов навчання, праці та виховання у навчальних закладах покладається на їх власника або уповноважений ним орган, керівника навчального закладу.

Посадові особи і громадяни, винні в порушенні законодавства про освіту, несуть відповідальність згідно з чинним законодавством України.

Причини неефективної організації фізкультурно-оздоровчої роботи серед учнів та студентської молоді та засоби їх усунення:

➤ **Відсутність знань та невиконання вимог ГОСТів, законів, нормативів в галузі фізичної культури.**

Фізична культура - складова частина загальної культури суспільства, що спрямована на зміцнення здоров'я, розвиток фізичних, морально-вольових та інтелектуальних здібностей людини з метою гармонійного формування її особистості [3].

Основними завданнями фізичної культури і спорту є постійне підвищення рівня здоров'я, фізичного та духовного розвитку населення, сприяння економічному і соціальному прогресу суспільства, а також утвердження міжнародного авторитету України у світовому співтоваристві.

Державні вимоги до системи фізичного виховання дітей, учнівської і студентської молоді розроблені відповідно до Законів України «Про фізичну культуру і спорт», «Про освіту», «Державної програми розвитку фізичної культури і спорту в Україні» і спрямовані на їх реалізацію.

Вимоги адресовані управлінським структурам, організаціям усіх рівнів, керівникам навчальних закладів, фахівцям, які займаються питаннями фізичного виховання дітей, учнівської і

студентської молоді в системі освіти України. Вони є обов'язковими для дошкільних, середніх загальноосвітніх, професійно-технічних та вищих закладів освіти усіх форм власності.

Держава створює умови для правового захисту інтересів громадян у сфері фізичної культури і спорту, розвиває фізкультурно-спортивну індустрію та інфраструктуру, заохочує прагнення громадян зміцнювати своє здоров'я, вести здоровий спосіб життя.

В 1996 році Постановою Кабінету міністрів України прийнято «Положення про державні тести і нормативи оцінки фізичної підготовленості населення України».

Державна система тестів і нормативів оцінки фізичної підготовленості населення України є основою нормативних вимог до фізичної підготовленості населення як критерію фізичного здоров'я, життєдіяльності.

Здача державних тестів і нормативів оцінки фізичної підготовленості населення України є обов'язковою для: дітей дошкільного віку (6 років), що відвідують дошкільні виховні заклади; учнів середніх загальноосвітніх, професійних навчально-виховних закладів; студентів вузів; призовників; особового складу Збройних Сил, органів внутрішніх справ, інших військових формувань, створених відповідно до законодавства; працівників промислових підприємств, установ, організацій, професійна діяльність яких проводиться в екстремальних умовах; осіб які проходять післядипломну підготовку. Інші групи і категорії громадян залучаються до тестування на добровільних засадах.

Відповідальність за підготовку до тестування у виховних, навчально-виховних закладах, на підприємствах, в установах і організаціях несе їх керівництво [6].

В навчальних закладах освіти повинні бути затверджені «Інструкції під час занять з фізичної культури».

➤ **Постійні зміни в організації занять з фізичної культури.**

За стан здоров'я учасників навчального процесу відповідає держава, суспільство, сім'я, директор, класний керівник, лікар, вчитель фізичної культури.

Система фізичної культури повинна сприяти утвердженню здорового способу життя та, як наслідок, виховувати здорову молоддь.

У кожного студента, зрозуміло, різні здібності і різні смаки. Хтось може захоплюватися футболом чи волейболом, а кому до душі заняття з легкої атлетики чи плавання. Проводити такі заняття доцільно поза розкладом лекційно-семінарських занять.

Замість задоволення після занять із фізичної культури молода людина перебуває у стані дискомфорту і пригніченості.

Потребує реформування й організація занять фізичною культурою у школах. Потрібно звернути увагу й на проведення занять із фізичного виховання у дошкільних навчальних закладах та в початковій школі.

Реформування потребує і робота Комітету з фізичного виховання і спорту Міністерства освіти і науки України. Головним завданням Комітету має стати робота, спрямована на проведення занять масовою фізичною культурою, а також створення умов для забезпечення фізіологічної норми тижневої рухової активності школярів за рахунок обов'язкових уроків фізичної культури та додаткових занять у позаурочний час.

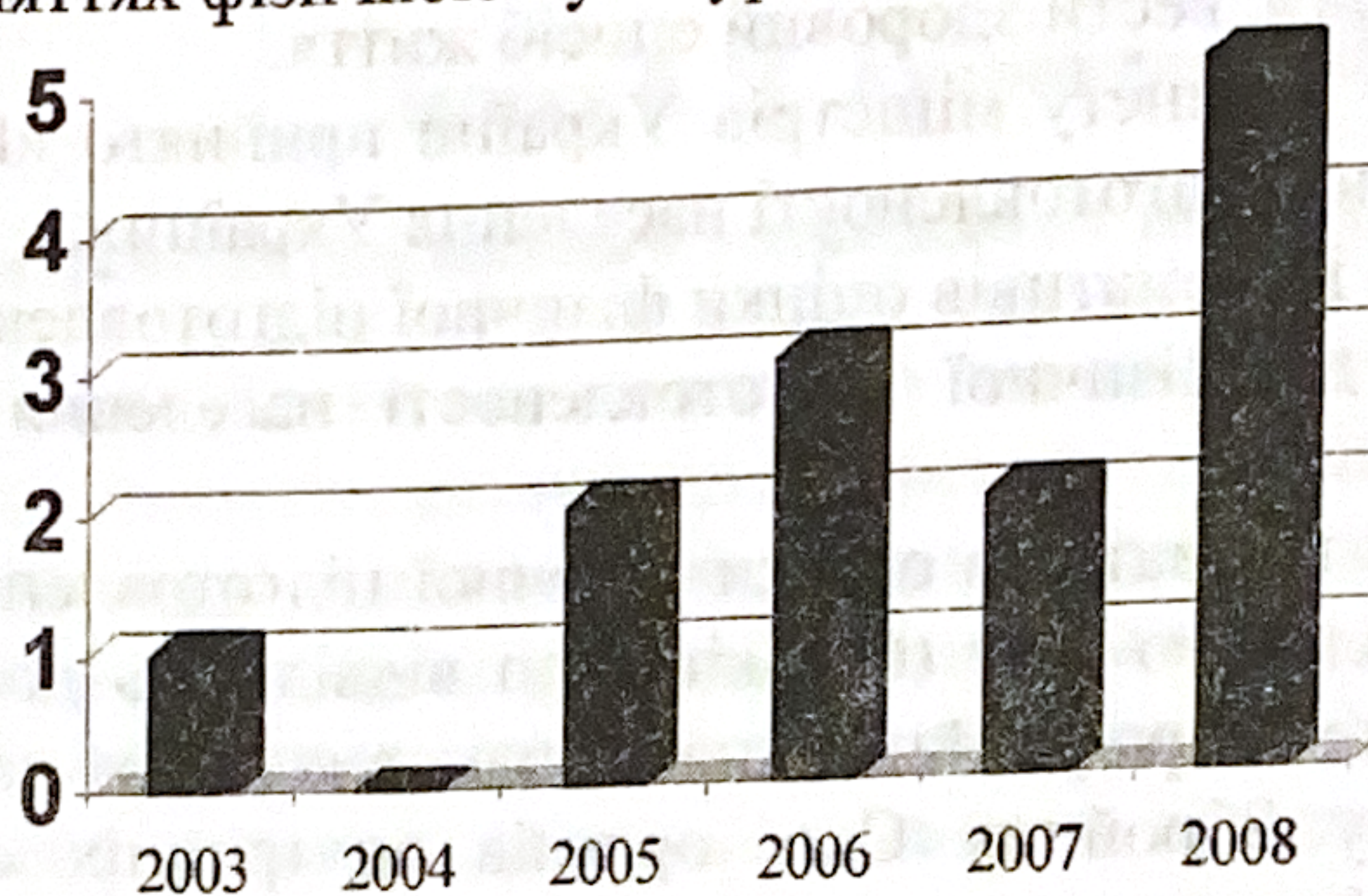
➤ **Безвідповідальний медичний контроль за станом здоров'я учнівської та студентської молоді.**

Займатися спортом останнім часом, іноді, стає небезпечно для життя. На Львівщині під час уроку фізкультури помер п'ятикласник. Хлопчик упав, пробігши у спортзалі всього одне коло. Вчителі Кам'янсько-Бузької школи запевняють - у медичній карті учня відсутні будь-які протипоказання. Та й сам хлопець на здоров'я ніколи не скаржився. А от медики виявили, що в нього були серйозні проблеми із судинами головного мозку.

Відповідно до Положення про організацію охорони праці і порядок розслідування нещасних випадків у навчально-виховних закладах до занять з фізкультури і спорту допускаються учні, які пройшли медичний огляд і не мають протипоказань щодо стану здоров'я.

Висновок про стан здоров'я та всі лікарські вказівки щодо допустимого навантаження для кожного учня записані в лікарсько-контрольній карті, медперсонал доводить до відома особи, яка

проводить заняття з фізкультури та спорту. На підставі даних про стан здоров'я і фізичного розвитку учнів розподіляють для занять фізичними вправами на основну, підготовчу і спеціальну медичну групи [7]. Під час виступу міністра освіти і науки України розкрита сумна статистика трагічних випадків на заняттях фізичною культурою за останні шість років.

Кількість нещасних випадків по Україні зі смертельним наслідком під час занять з фізичної культури

Як показано на діаграмі, за шість років сталося 13 випадків зі смертельним наслідком під час навчального процесу з фізичної культури. Аналізуючи причини, які зумовили трагедії, ми з'ясували, що лише в одному випадку причиною смерті стало травмування. 12 випадків сталися через серцево-судинні захворювання дітей.

Беручи до уваги стан здоров'я дітей і часто безвідповідальне, халатне ставлення лікарів до визначення його об'єктивного рівня, а також реалії навчально-виховного процесу з фізичного виховання в урочний та позаурочний час, можна зробити висновок, що система медичного контролю та регулярних медичних оглядів школярів потребує радикального вдосконалення.

Це питання належить до компетенції Міністерства освіти і науки і Міністерства охорони здоров'я України і потребує негайного вирішення. Потрібно забезпечити ефективний щорічний моніторинг стану здоров'я школярів та розподіл їх за групами для занять фізичною культурою: основна; підготовча; спеціальна медична. На наш погляд, це потрібно робити обов'язково на початку навчального року, до 1 жовтня, та, за потребою, повторно у січні-лютому. До проведення медичного огляду заняття з фізичної культури у школі мають проводитися у фізкультурно-оздоровчому режимі. У цей період не доцільно здійснювати прийом контрольних нормативів (якщо вони взагалі потрібні), а також не проводити змагання.

В Кременчуку під час змагань із таеквондо загинув 13-річний хлопець.

13 жовтня п'ятнадцятирічний учень Луцького технічного коледжу загинув на уроці фізичної культури під час розминки, а на початку жовтня загинули ще двоє школярів у Запорізькій та Чернівецькій області.

➤ Незадовільний стан спортивної матеріально-технічної бази

26 березня 2008 в місті Стерлітамак в Башкирії на уроці фізкультури п'ятикласники грали у футбол, не прикріплені до підлоги ворота впали на одну з дівчаток. Від отриманих травм школярка загинула.

Відповідно до вимог до спортивного інвентарю й обладнання ворота для гри в футбол, ручний м'яч мають бути жорстко закріплені.

Вчитель фізичної культури навчального закладу або особа, яка проводить заняття з фізичної культури і спорту в позаурочний час:

- відповідно до «Положення про організацію охорони праці» і розслідування нещасних випадків у навчально-виховних закладах несе відповідальність за безпечне проведення навчання та охорону життя і здоров'я учнів; проводить інструктаж перед початком занять з обов'язковою реєстрацією у журналі обліку навчальних занять, а під час проведення позакласних і позашкільних занять з фізкультури і спорту - в журналі встановленої форми;

- стежить за справністю, надійністю установаження та закріплення обладнання, організовує і своєчасно проводить випробування спортінвентарю і т.п.[5].

Фактично майже кожна десята школа не має спортивного залу, а 40% діючих спортивних залів не відповідають сучасним вимогам. Отже, лише близько половини школярів мають можливість повноцінно займатися фізичною культурою.

➤ **Слабка підготовка педагогічних кадрів;**

Вчитель на позакласному занятті з вільної боротьби в спаринг поставив двох десятикласників у яких різниця ваги тіла 30 кг. В результаті тяжка травма перелома плеча.

У формуванні мотивів здорового способу життя можна очікувати позитивних результатів, коли за справу береться належно підготовлений педагог. Для вчителя початкової військової підготовки чи вчителя фізичного виховання – це здатність бачити за кожною своєю професійною дією її значення для здоров'я дитини.

Дуже часто у шкільних вчителів немає належної компетенції у розумінні того, як вести цю роботу. Більшість учителів фізичної культури не готові працювати з учнями спеціальних медичних груп, кількість яких щороку зростає.

Більше того, бувають непоодинокі випадки, коли вчителі висміюють невдалі спроби окремої дитини виконати якусь вправу чи здати якийсь норматив, підбурюючи до цього й інших учнів. Це не просто аморально, а й злочинно. Адже така "солдафонська" поведінка вчителя призводить до формування у дитини певних комплексів і руйнує її психіку.

Звідси – потребує змін підготовка майбутніх учителів фізичної культури, учителів з початкової військової підготовки та організація підвищення кваліфікації вже працюючих фахівців. Система підвищення кваліфікації педагогічних кадрів в інститутах післядипломної педагогічної освіти вдосконалюється надто повільно або фактично відсутня. Робота ведеться, але їй бракує послідовності та цілеспрямованості.

На наш погляд в цілях посилення контролю безпеки проведення занять з фізичної культури в системі освіти було б доцільним забезпечення організації належної підготовки вчителів фізичного виховання, учителів початкової військової підготовки у вищих педагогічних навчальних закладах та підвищення кваліфікації працюючих учителів у закладах післядипломної педагогічної освіти.

Список літератури

1. Закон України «Про охорону праці», стаття 1 «Визначення понять і термінів». – К., 2005, від 15 жовтня 2005 р.
2. Закон України «Про освіту», стаття 26 «Забезпечення безпечних і нешкідливих умов навчання, праці та виховання». – К., 1991, № 1060 від 23 травня.
3. Закон України «Про фізичну культуру і спорт», стаття 1 «Фізична культура і спорт». – К., Київ, 1993, № 3808 від 24 грудня.
4. «Концепція фізичного виховання в системі освіти України». Рішення колегії Міністерства освіти України. – К., 1997, № 7/6–18 від 23 квітня.
5. Нормативний акт України «Про охорону праці» П.7 Відповідальність, обов'язки та права посадових осіб. – К., 1999, №249 від 27 грудня.
6. Постанова Кабінету Міністрів України «Положення про державні тести і нормативи оцінки фізичної підготовленості населення України». - К., 1996, № 80. від 15 січня.
7. «Правила безпеки під час проведення занять з фізичної культури та спорту в загальноосвітніх навчальних закладах». П 3 Загальні положення. – К., 1996, №9.2.30-108.99 від 15 листопада.

Leleka V.M., Kudryavcev S.D.

NORMATIVE-LEGAL ACTS, HOW GUARANTOR OF SAFETY OF EMPLOYMENTS IS FROM PHYSICAL CULTURE IN INDUSTRY OF EDUCATION

Summary. The system of normatively legal acts which regulate safety of engaged in a physical culture and sport is considered, the facts of their violation are marked, meaningfulness of obligatory observance of all of legislative requirements is traced, in relation to the system of physical education there are youths, transferred reasons of uneffective organization of athletic-health work and facilities of decision of them in accordance with existent normative requirements.

Стаття надійшла 30.11.2009 р.

Наукове видання

**НАУКОВИЙ ВІСНИК
МИКОЛАЇВСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ**

Випуск 24, 4 (2)

**БІОЛОГІЧНІ НАУКИ
ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ**

Свідоцтво про державну реєстрацію КВ №8108 від 06.11.2003 р.

Технічне редагування

Гетманцев С.В.

Комп'ютерна верстка

Наконечний І.В.

Підписано до друку 24.11.2009 р.

Папір офсетний. Гарнітура «Times New Roman»
друк на різнографі. Формат 70x108/16. Умовн. друк. арк. 12,5
Замовлення №211. Тираж 300 примірників

Редакційно-видавничий відділ Миколаївського державного університету
ім. В.О. Сухомлинського
54030, м.Миколаїв, віл Нікольська, 24
т.(0512)-37-88-06, 37-88-03
E-mail: press@mdu.edu.ua < office@mdu.edu.ua >
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єкта
видавничої справи ДК №1522 від 13.10. 2003 року